

ZAŁĄCZNIK DO OCENY SKUTKÓW REGULACJI

ANALIZA PROPORCJONALNOŚCI PROJEKTU USTAWY O ZAWODZIE PSYCHOLOGA ORAZ SAMORZĄDZIE ZAWODOWYM PSYCHOLOGÓW

Niniejsza analiza przeprowadzona została w kontekście przepisów dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/958 z dnia 28 czerwca 2018 r. w sprawie analizy proporcjonalności przed przyjęciem nowych regulacji dotyczących zawodów, zwanej dalej „dyrektywą 2018/958”. Celem analizy jest ustalenie czy przepisy projektowanej ustawy o zawodzie psychologa oraz samorządzie zawodowym psychologów wprowadzające nowe regulacje dla zawodu psychologa są odpowiednie dla osiągnięcia wyznaczonego celu i nie wykraczają poza to co niezbędne.

W projekcie ustawy o zawodzie psychologa oraz samorządzie zawodowym psychologów została zachowana zasada proporcjonalności, bowiem podejmowane działania są proporcjonalne do zakładanych celów i niezbędne dla zagwarantowania zapewnienia wysokiego poziomu świadczeń psychologicznych, w sposób zgodny z treścią motywu 30 dyrektywy 2018/958, w szczególności podniesienia zakresu bezpieczeństwa odbiorców świadczeń psychologicznych. Projektowane przepisy w zakresie zasad dostępu do zawodu psychologa nie są dyskryminujące ze względu na obywatelstwo lub miejsce zamieszkania. Zastosowane ograniczenia są uzasadnione nadrzędnymi względami interesu ogólnego, są odpowiednie dla osiągnięcia wyznaczonego celu i nie wykraczają poza to, co niezbędne. Tak na przykład wymóg dotyczący minimalnej znajomości języka polskiego jest konieczny z punktu widzenia kontaktów psychologa z samorządem zawodowym (w tym sądem dyscyplinarnym), jak również jest istotny w przypadku możliwości zapoznawania się z treścią Kodeksu Etyki Zawodowej czy uchwał samorządu.

Zawód psychologa ma doniosłe znaczenia z punktu widzenia społeczeństwa. Po pierwsze wpisuje się on w realizację konstytucyjnego prawa do ochrony zdrowia – w tym przypadku psychicznego, a po drugie orzeczenia i diagnozy psychologów mają wpływ na toczące się postępowania sądowe, w tym karne i cywilne. Z tego też powodu niezbędne jest uregulowanie na poziomie ustawowym zasad dotyczących dostępu do zawodu, a później jego wykonywania. W szczególności niezbędne jest (i) wprowadzenie przepisów regulujących wymagania do uzyskania prawa do wykonywania zawodu psychologa, (ii) utworzenie jawnego rejestru osób posiadających prawo do wykonywania tego zawodu (iii) wprowadzenie obowiązku doskonalenia zawodowego i (iv) odpowiedzialności dyscyplinarnej psychologów.

Wykonywanie zawodu psychologa będzie wymagało posiadania dyplomu ukończenia specjalistycznych studiów wyższych oraz odbycia opieki. Jest to konieczne z uwagi na fakt, że psychologowie świadczą pomoc psychologiczną (w ochronie zdrowia, w oświacie, czy w prywatnych gabinetach), a ich opinie mają istotne znaczenie w procesach sądowych. Od rzetelności opinii psychologa często zależy kwestia powierzenia opieki nad małoletnim, czy też ewentualnego skazania oskarżonego albo jego uniewinnienia (np. psycholog może zostać powołany jako biegły do udziału w wydaniu opinii o stanie zdrowia psychicznego). Psycholog może mieć również duży wpływ (często kluczowy) na decyzję sądu o ubezwłasnowolnieniu. Z tego względu działania psychologa powinny być zgodne z wiedzą opartą na dowodach naukowych, zdobytą w ramach specjalistycznych studiów oraz w praktyce, w okresie opieki. Zawód psychologa ze względu na jego społeczne znaczenie i wpływ na ludzkie życie powinien być wykonywany przez profesjonalistów.

Projekt ustawy gwarantuje, że zawód psychologa będzie wykonywany przez osoby dobrze wykwalifikowane i kompetentne, które dodatkowo w toku wykonywania zawodu będą musiały poddawać się obowiązkowi doskonalenia zawodowego. Wymogi te są niezbędne ze względu na cel,

jakim jest ochrona interesów odbiorców świadczeń psychologicznych, przy czym od prawidłowości działań psychologa, może zależeć stan ich zdrowia psychicznego. Nie ma przy tym możliwości zastosowania innych środków, które w adekwatny sposób przyczyniłyby się do realizacji powyższego celu. Ustawa z dnia 8 czerwca 2001 r. o zawodzie psychologia i samorządzie zawodowym psychologów *de facto* nie funkcjonuje, zaś natężenie w niej błędów o charakterze systemowym i legislacyjnym powoduje, że nie jest możliwe jej konwalidowanie. Z tego powodu konieczne było opracowanie projektu nowej ustawy.

W związku z tym, należy uznać, że projektowane przepisy ustawy są zgodne z zasadą uzasadnionego i niedyskryminującego charakteru regulacji, gdyż cele ich wprowadzenia służą w pełni interesowi publicznemu, jakim jest zapewnienie wysokiego poziomu świadczeń psychologicznych. Jednocześnie nowe regulacje są adekwatne do założonego celu polegającego na zabezpieczeniu zapewniania świadczeń psychologicznych przez osoby o ściśle określonych kwalifikacjach zawodowych, które podlegają odpowiedzialności dyscyplinarnej.

Poprzez utworzenie Rejestru Psychologów możliwe będzie sprawdzenie, czy dana osoba ma prawo do wykonywania zawodu psychologa. Oprócz możliwości zweryfikowania, czy określona osoba posiada aktywne prawo do wykonywania zawodu przez pracodawców, jak i odbiorców świadczeń psychologicznych, Rejestr będzie również ważnym narzędziem analitycznym.

Aktualnie psycholog nie ma określonych ustawowo zasad ustawicznego rozwoju zawodowego, co spotyka się z krytyką samego środowiska psychologów. Psychologia jest dynamicznie rozwijającą się nauką – brak regulacji dotyczących kształcenia może mieć negatywne skutki dla odbiorców świadczeń psychologicznych. Koniecznym staje się więc uregulowanie zasad uzyskiwania dodatkowej wiedzy i umiejętności, jak również doskonalenia zawodowego osób wykonujących zawód psychologa.

Uregulowanie na poziomie ustawowym zagadnienia dotyczącego odpowiedzialności dyscyplinarnej osób wykonujących zawód psychologa za naruszenie przepisów związanych z wykonywaniem zawodu oraz Kodeksu Etyki Zawodowej, będzie miało istotne znaczenie dla odbiorców świadczeń psychologicznych. Brak takich przepisów nie zapewniłby realizacji celu, jakim jest zapewnienie dostępu do świadczeń psychologicznych na wysokim poziomie. Projektowane regulacje będą skutkowały tym, że nierzetelne wykonywanie zawodu będzie musiało się spotkać z reakcją sądu dyscyplinarnego, co jest korzystne z punktu widzenia odbiorców świadczeń psychologicznych i zwiększy poziom ich ochrony.

Dodatkowo, poprzez nową regulację zostanie osiągnięty cel sformułowany w przepisach z zakresu prawa ochrony konsumentów zapewniający ochronę interesów konsumentów (odbiorców świadczeń psychologicznych). Projektowane regulacje przyczynią się do zapewnienia ochrony odbiorców świadczeń psychologicznych, przez zabezpieczenie zapewniania świadczeń psychologicznych przez profesjonalistów.

W związku z tym, projektowane regulacje są zgodne z zasadą niedyskryminującego charakteru regulacji, ponieważ wprowadzane przepisy nie są bezpośrednio albo pośrednio dyskryminujące ze względu na miejsce zamieszkania, czy przynależność państwową.

Niezrealizowanie powyższych celów mogłoby skutkować negatywnymi konsekwencjami dla jakości udzielanych świadczeń i w konsekwencji dla bezpieczeństwa odbiorców świadczeń psychologicznych. Brak odpowiednich kwalifikacji zawodowych psychologa może narazić odbiorców świadczeń psychologicznych na rozwój zaburzeń psychicznych np.. depresja czy zaburzenia lękowe. Świadczenia psychologiczne prowadzone na nienależnym poziomie mogą zatem doprowadzić do poważnego uszczerbku na zdrowiu, a nawet śmierci (np. w wyniku samobójstwa). Dodatkowo nierzetelne wykonywanie zawodu psychologa może skutkować nieprawidłowymi postanowieniami sądów

powszechnych w postaci orzekania o ubezwłasnowolnieniu (pomimo faktycznego braku ku temu podstaw). Osoba, której dotyczy wniosek o ubezwłasnowolnienie powinna zostać zbadana m.in. przez psychologa.

W powyższych względów projekt ustawy jest proporcjonalny w rozumieniu dyrektywy 2018/958, a projektowane regulacje są niezbędne z punktu widzenia realizacji celów, o których była mowa powyżej.